

بررسی ظرفیت‌ها و فرصت‌های همکاری‌های کشاورزی با استان سمرقند

❖ معرفی استان سمرقند

استان سمرقند با ۱۴ شهرستان و مساحت حدود ۱۶۰۸ هزار کیلومتر مربع و جمعیتی بیش از ۴ میلیون نفر، پرجمعیت‌ترین استان ازبکستان و یکی از مهم‌ترین مراکز اقتصادی، کشاورزی و صنعتی کشور محسوب می‌شود. این استان در بخش مرکزی ازبکستان و در حوضه رودخانه زرافشان قرار گرفته و به دلیل برخورداری از زمین‌های حاصلخیز، تنوع اقلیمی، سابقه تاریخی طولانی در کشاورزی و وجود نیروی کار گسترده، یکی از قطب‌های اصلی تولید محصولات کشاورزی، باغی، دامی و صنایع غذایی کشور است. بخش قابل توجهی از فعالیت‌های کشاورزی استان به منابع آبی وابسته است و مدیریت آب، نوسازی شبکه‌های آبیاری و افزایش بهره‌وری مصرف آب از مهم‌ترین موضوعات توسعه‌ای آن محسوب می‌شود.

از نظر جغرافیایی، سمرقند در مسیر ارتباطی مهم شرق-غرب ازبکستان قرار دارد و از طریق شبکه گسترده جاده‌ای و ریلی به مراکز مهم اقتصادی مانند تاشکند، نوایی و بخارا متصل است. فاصله شهر سمرقند تا بخارا حدود ۲۷۰ کیلومتر از مسیر جاده‌ای و حدود ۲۵۰ کیلومتر از مسیر ریل ارتباط ریلی این دو شهر را برقرار می‌کند. وجود این اتصال ریلی، علاوه بر اهمیت گردشگری، برای انتقال محصولات کشاورزی، مواد اولیه و کالاهای فرآوری‌شده نیز مزیت لجستیکی ایجاد کرده است.

از نظر دسترسی منطقه‌ای، فاصله تقریبی سمرقند تا مرز سرخس ایران حدود ۶۰۰ تا ۶۵۰ کیلومتر و تا مرز لطف‌آباد حدود ۷۰۰ تا ۷۵۰ کیلومتر است. همچنین استان از طریق شبکه حمل‌ونقل ریلی ازبکستان-ترکمنستان-ایران امکان اتصال به مسیرهای ترانزیتی ایران و بنادر جنوبی را دارد که سمرقند را برای همکاری‌های تجاری، صادرات محصولات کشاورزی، واردات ماشین‌آلات و توسعه زنجیره‌های تأمین منطقه‌ای دارای اهمیت می‌کند.

استان سمرقند از نظر اداری شامل ۱۴ شهرستان است و شهر سمرقند به عنوان مرکز استان، یکی از مهم‌ترین مراکز تاریخی، گردشگری، خدماتی و تجاری آسیای مرکزی به شمار می‌رود. در کنار اهمیت تاریخی، توسعه شهرک‌های صنعتی، مناطق ویژه اقتصادی، صنایع تبدیلی کشاورزی و پروژه‌های سرمایه‌گذاری جدید باعث شده نقش اقتصادی استان در سال‌های اخیر افزایش یابد.

❖ وضعیت کلی کشاورزی و تولیدات استان

استان سمرقند به دلیل تنوع اقلیمی، دسترسی به منابع آب حوضه زرافشان، سابقه طولانی باغداری و نیروی کار گسترده، جایگاه مهمی در تولیدات کشاورزی، صنایع تبدیلی و صادرات دارد. سمرقند یکی از استان‌های پیشرو کشاورزی کشور است و سهم آن از کل تولیدات کشاورزی ازبکستان حدود ۱۰ تا ۱۲ درصد برآورد می‌شود.

بر اساس داده‌های سال ۲۰۲۵، ارزش کل تولیدات کشاورزی استان به حدود ۵۷.۹ تریلیون صوم (حدود ۴.۸ میلیارد دلار) رسید. در این سال، تولید غلات استان به حدود ۸۲۵ هزار تن، پنبه به بیش از ۲۶۵ هزار تن،

سبزیجات به ۱,۷ میلیون تن، گوشت به ۳۴۹ هزار تن، شیر به حدود ۱,۵ میلیون تن و پیله ابریشم به ۳,۹۰۰ تن رسیده است. همچنین تولید تخم مرغ استان حدود ۱,۲ تا ۱,۳ میلیارد عدد در سال برآورد می شود.

سمرقند در تولید شیر، گوشت، میوه و سبزیجات در میان استان های پیشرو کشور قرار دارد و صادرات میوه و سبزیجات استان در سال ۲۰۲۵ از ۳۰۰ هزار تن فراتر رفت و ارزش آن حدود ۳۱۶ میلیون دلار بود.

در بخش زراعت، گندم و پنبه مهم ترین محصولات استان هستند. در سال ۲۰۲۵ حدود ۶۱ هزار هکتار از اراضی استان به کشت پنبه اختصاص داشت که علاوه بر تولید، پایه فعالیت خوشه های پنبه و صنایع مرتبط با فرآوری الیاف و روغن محسوب می شود. همچنین ذرت علوفه ای و یونجه برای تأمین خوراک دام کشت می شوند. ساختار کشاورزی استان شامل مزارع متوسط و بزرگ زراعی و باغات تجاری است.

در بخش باغبانی، انگور مهم ترین محصول اقتصادی سمرقند و این استان یکی از مراکز اصلی تولید انگور و کشمش ازبکستان است. پس از آن، زردآلو، گیلان، هلو، آلو، انار، سیب، گردو و بادام از محصولات مهم باغی هستند.

شهرستان های اورگوت، تایلاق، پاستدارغوم و جومبوی مهم ترین مناطق باغداری تجاری و صادراتی استان محسوب می شوند. همچنین گوجه فرنگی، پیاز، خیار، فلفل و سیب زمینی از محصولات اصلی سبزی و صیفی استان هستند.

مزیت اصلی سمرقند، وجود زنجیره نسبتاً کامل ارزش در محصولات کشاورزی، به ویژه باغی، است؛ به طوری که محصولات پس از سورتینگ، درجه بندی، سردخانه و فرآوری به شکل کشمش، میوه خشک، کنسانتره، آبمیوه، رب گوجه فرنگی، محصولات لبنی و فرآورده های گوشتی عرضه می شوند.

توسعه واحدهای بسته بندی، سردخانه و صنایع تبدیلی در مناطق اورگوت، تایلاق، کته قرغان و شهر سمرقند این استان را به یکی از مراکز مهم زنجیره ارزش کشاورزی ازبکستان تبدیل کرده است. در مجموع، کشاورزی سمرقند ترکیبی از زراعت (گندم، پنبه و علوفه)، باغداری صادرات محور (انگور و میوه های سردرختی)، دامپروری و طیور صنعتی و صنایع تبدیلی است.

❖ مجموعه ها و واحدهای بزرگ کشاورزی و صنایع تبدیلی

در صنعت طیور، شرکت های Kattaqorgon, Maroqand Parranda LLC, Samarkand Parranda JSC, Parranda LLC, Chopon, Zarafshon-Lohmann-Parranda, Jomboy Naslli Parranda Farm, Ota Parranda LLC و Nasiba Parranda LLC از مهم ترین تولیدکنندگان تخم مرغ، جوجه یک روزه و گوشت مرغ استان هستند. در میان این مجموعه ها، Siyob Ferma زیرمجموعه Siyob Group یکی از واحدهای شاخص زنجیره طیور استان است که روزانه بیش از ۴۰ هزار قطعه مرغ گوشتی را کشتار و فرآوری می کند و حدود ۲۴۰ نفر اشتغال مستقیم دارد.

در حوزه دامپروری صنعتی، مجموعه Besh Bola Baxt Iqbol Nur در شهرستان بولونگور از واحدهای شاخص تولید دام محسوب می شود. همچنین پروژه های اصلاح نژاد دام با همکاری شرکت هلندی Hendrix Genetics در راستای افزایش بهره وری و توسعه دامپروری صنعتی در استان در حال اجرا است. مجموعه Oqdaryo Pure Milk LLC در شهرستان آقدریا از واحدهای شاخص کشاورزی استان است که با دارا بودن حدود ۱,۳۶۰ هکتار زمین در حوزه

دامپروری، تولید محصولات کشاورزی و توسعه فناوری‌های نوین مانند آبیاری قطره‌ای فعالیت دارد. در بخش شیلات، شرکت **CMT-SPEKTR-YOIM LLC** از واحدهای شناخته‌شده آبی‌پروری استان است. در حوزه باغداری، نهال و توسعه باغ‌های مدرن، **Bog'bon Agrocomplex** در شهرستان جومبوی از مراکز پیشرو محسوب می‌شود که دارای آزمایشگاه کشت بافت، مرکز تولید نهال‌های گواهی‌شده و باغ‌های الگویی است و نقش مهمی در توسعه باغداری تجاری و صادراتی استان دارد.

شرکت **Samarkand Garden Plast (Samarkand Gardens)** از مهم‌ترین هلدینگ‌های کشاورزی استان است که در زمینه تولید، فرآوری، بسته‌بندی، نگهداری و انجماد سریع (IQF) میوه و سبزیجات فعالیت دارد. این مجموعه دارای حدود ۲۰۰۰۰ هکتار باغ بوده و محصولات آن به بازارهایی مانند چین، روسیه، قزاقستان، اتریش، هلند و ایتالیا صادر می‌شود.

در حوزه غلات، آرد و خوراک دام، مجموعه **G'alla-Alteg** از واحدهای مهم فرآوری غلات استان به شمار می‌رود و در زنجیره تأمین آرد، محصولات غله‌ای و خوراک دام نقش دارد. همچنین منطقه آزاد اقتصادی اورگوت (FEZ Urgut) به یکی از مراکز مهم توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی استان تبدیل شده و میزبان واحدهای فرآوری خشکبار، بسته‌بندی صادراتی، سردخانه و انبارداری محصولات کشاورزی است. نزدیکی این منطقه به مراکز تولید باغی استان، آن را به یکی از نقاط مهم سرمایه‌گذاری در زنجیره ارزش میوه و سبزیجات تبدیل کرده است. در حوزه تجهیزات و خدمات پشتیبان کشاورزی نیز شرکت **Agrotexmash** از تأمین‌کنندگان مهم ماشین‌آلات، تجهیزات کشاورزی، خوراک دام و نهاده‌های تولیدی در ازبکستان محسوب می‌شود.

در صنایع تبدیلی و فرآوری محصولات کشاورزی، **Agromir Group** از مهم‌ترین مجموعه‌های صنایع غذایی ازبکستان است که در حوزه فرآوری میوه و سبزیجات، تولید آبمیوه، کنسانتره، پوره، رب و محصولات بسته‌بندی‌شده فعالیت دارد. برندهای شناخته‌شده **Bliss** و **Moya Semya** متعلق به این گروه هستند و بخش مهمی از زنجیره تأمین محصولات باغی آن با استان سمرقند ارتباط دارد. این مجموعه از مهم‌ترین بازیگران زنجیره ارزش محصولات باغی و صنایع تبدیلی منطقه محسوب می‌شود.

در صنایع لبنی، شرکت **Agro Bravo LLC** از تولیدکنندگان شناخته‌شده محصولات لبنی استان است. این شرکت که فعالیت خود را در سال ۲۰۰۶ آغاز کرده، دارای حدود ۲۰۰ متخصص، ظرفیت فرآوری تا ۶۰ تن شیر در روز و بیش از ۵ میلیون دلار سرمایه‌گذاری در تجهیزات مدرن است و بیش از ۸۰ نوع محصول لبنی تولید می‌کند.

در بخش صنایع غذایی، شرکت **CCI Samarkand** با ظرفیت تولید سالانه حدود ۲۸۰ میلیون لیتر انواع نوشیدنی، یکی از بزرگ‌ترین واحدهای صنعتی استان است. علاوه بر آن، ده‌ها واحد فرآوری میوه، تولید کنسانتره، بسته‌بندی صادراتی و سردخانه صنعتی در شهرستان‌های اورگوت، تایلاق، کته‌قرغان و شهر سمرقند فعال هستند. در حوزه فرآوری انگور، **Samarkand Wine Factory (Hovrenko)** از قدیمی‌ترین و شناخته‌شده‌ترین واحدهای فرآوری انگور استان است که با تکیه بر ظرفیت تاکستان‌های منطقه، در تولید محصولات فرآوری‌شده انگور، آب‌انگور و محصولات مرتبط فعالیت دارد و یکی از نمادهای تاریخی زنجیره ارزش انگور سمرقند محسوب می‌شود.

در حوزه فرآوری محصولات کشاورزی غیرغذایی، **Samarkand Tobacco JSC (BAT Uzbekistan)** از بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری‌های صنعتی استان محسوب می‌شود که در زنجیره کشت و فرآوری توتون فعالیت دارد، هرچند فعالیت آن خارج از بخش صنایع غذایی قرار می‌گیرد.

❖ نیازمندی‌ها و فرصت‌های بازار سمرقند برای کشورمان

بررسی برنامه‌های توسعه کشاورزی ازبکستان، طرح‌های سرمایه‌گذاری مصوب استان، پروژه‌های خوشه‌های کشاورزی و روند واردات تجهیزات و فناوری‌ها در سال‌های ۲۰۲۴ تا ۲۰۲۶ نشان می‌دهد نیازهای اصلی استان در چهار محور مدیریت منابع آب، توسعه باغداری و صادرات محصولات باغی، ارتقای مکانیزاسیون و تکمیل زنجیره ارزش و صنایع تبدیلی، و افزایش بهره‌وری تولیدات کشاورزی متمرکز است.

مهم‌ترین چالش و بازار تقاضای استان به حوزه آب مربوط می‌شود. محدودیت منابع آبی حوزه زرافشان و سیاست دولت برای افزایش بهره‌وری مصرف آب، توسعه سامانه‌های آبیاری نوین را در اولویت قرار داده است. در این حوزه تقاضا برای آبیاری قطره‌ای و زیرسطحی، تجهیزات فیلتراسیون، ایستگاه‌های پمپاژ، لوله و اتصالات، سامانه‌های هوشمند کنترل آبیاری، نرم‌افزارهای مدیریت مزرعه و فناوری‌های پایش مصرف آب وجود دارد. استانداری سمرقند نیز نوسازی شبکه‌های آبیاری و تأمین آب پایدار را از چالش‌های اصلی توسعه کشاورزی استان اعلام کرده است.

دومین اولویت، توسعه باغداری صادرات‌محور و صنایع پس از برداشت است. سمرقند از قطب‌های تولید انگور، زردآلو، گیلان، هلو، انار، سیب و گردو در ازبکستان است و سیاست دولت بر افزایش صادرات محصولات با ارزش افزوده بیشتر متمرکز است. بنابراین تقاضا برای نهال‌های پربازده و مقاوم به تغییرات اقلیمی، سامانه‌های پایش آفات و بیماری‌ها، تجهیزات تغذیه گیاهی، فناوری‌های افزایش ماندگاری محصول، افزایش یافته است.

توسعه باغداری تجاری در شهرستان‌های اورگوت، تایلاق و پاستدارغوم این روند را تقویت کرده است. در بخش مکانیزاسیون، با توجه به سهم بالای باغداری و تاکستان‌ها، نیاز استان علاوه بر ماشین‌آلات زراعی گندم، پنبه و علوفه، شامل تیلرهای باغی، تراکتورهای باغی کم‌عرض، ادوات خاک‌ورزی بین ردیف‌ها، سمپاش‌های توربینی و پشت‌تراکتوری، تجهیزات هرس و برداشت باغی و ماشین‌آلات حمل داخل باغ است.

در بخش دامپروری، طیور و شیلات نیز فرصت‌هایی برای تجهیزات مرغداری صنعتی، سیستم‌های تهویه، خطوط خوراک‌دهی و آب‌رسانی، تجهیزات جوجه‌کشی، فرآوری و بسته‌بندی محصولات طیور، خوراک و مکمل‌های دام و طیور و خدمات اصلاح نژاد، تأمین مرغ مادر و اجداد وجود دارد. در بخش شیلات نیز با توجه به توسعه واحدهای آبی‌پروری، فرصت‌هایی در زمینه تجهیزات پرورش متراکم ماهی، هوادهی، تصفیه آب، خوراک آبزیان وجود دارد.

برای خوشه‌های بزرگ زراعی استان، تقاضا برای تراکتورهای متوسط و سنگین، کمباین غلات، تجهیزات برداشت و حمل پنبه و ماشین‌آلات تولید خوراک دام وجود دارد. ساختار تولید استان، نیاز خوشه‌های کشاورزی به مکانیزاسیون و سهم بالای ماشین‌آلات در واردات ازبکستان، این بخش را به یکی از بازارهای مهم تجهیزات کشاورزی تبدیل کرده است. همچنین در سال ۲۰۲۵ حدود ۶۱ هزار هکتار از اراضی استان به کشت پنبه اختصاص داشت که نیاز مستمر به تجهیزات کاشت، برداشت، حمل و فرآوری این محصول را نشان می‌دهد.